

Зиринов Вячеслав

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
(Україна, м. Харків)*

Криза людського капіталу: шляхи подолання

Людський капітал виступає мірою соціально значущих здібностей, знань, умінь, навичок, сформованих на основі природних завдатків і в результаті динаміки соціальних взаємодій. Соціальна статика людського капіталу представляється через соціальні відносини, предметом яких в соціально-трудовій, професійній, соціально-політичній і сімейній сферах є свідоме інвестування ресурсів в розвиток трудових здібностей людини.

В освітній системі розвивається і процвітає дублювання і нескоординованість внутрішніх структур вищої і середньої спеціальної ланки, зайвий об'єм загальногуманітарної і загальнопрофільної освіти студентів, зменшення функціональних і професійних здібностей випускників учбових закладів. Рівень одержаних знань в учбових закладах тільки на 20–40 % використовується працівниками в процесі своєї трудової діяльності. При цьому є цілий ряд професій і посад, де працівник тільки номінально повинен мати ту або іншу освіту, а в реальному житті дана освіта не потрібна.

Більшість працедавців, викладачів і студентів ВНЗ песимістично оцінюють результати діяльності вищої школи України. Керівники підприємств не розглядають випускника ВНЗ як фахівця, здатного виконувати професійні функції відповідно одержаної спеціальності в учбовому закладі.

Підкреслюється слабкий рівень умінь і навичок професійної діяльності у випускників ВНЗ, відсутність можливостей виконання професійних функцій за отриманою спеціальністю у випускника без тривалого стажування, вказується на повну невідповідність професійних здібностей і можливостей випускників ВНЗ необхідним вимогам підприємств.

Більшість керівників підприємств вважають, що в сучасних умовах є повний відрив вузівського навчання від вимог реального сектора економіки: інтеграція вищого навчального закладу і освітньої системи носить формальний характер і українська неефективна. І лише невелика кількість працедавців відзначають тісний зв'язок вузівського навчання і реального сектора економіки України, та вказують на зростання ефективності співпраці ВНЗ з підприємствами.

При цьому керівники підкреслюють низький рівень ініціативи, творчих можливостей у випускників, визначають відірваність знань від вживаних технологій, відзначають недостатню обізнаність про нові наукові розробки в області одержаної спеціальності.

В Україні спостерігається невідповідність рівня формування людського потенціалу і потреб економічної системи в освітньому людському капіталі. Не подолана тенденція падіння доходів на наявний освітній людський капітал в науково-освітній системі суспільства.

Перш за все, освітня система повинна бути направлена на формування умінь і навичок ведення професійної діяльності, досягнення більш вузької спеціалізації випускників ВНЗ, на досягнення практичних цілей, пов'язаних з підвищенням конкурентоспроможності випускника на ринку праці. Повинен посилитися державний контроль функціональних навиків випускників, збільшитися термін і поглибитися зміст професійної практики студентів на старших курсах навчання. Необхідно створити умови поповнення викладацьких кадрів, що знають сучасну практику (за конкретними спеціальностями), запровадити постійну практику системних стажувань викладачів по профільних дисциплінах. Важливо забезпечити взаємодію конкретних підприємств з ВНЗ у справі координації і практичного доведення молодих фахівців до вимог ринку праці.